

Hvem er fundamentalist?

Av Jon Kvalbein, Aftenposten 17. oktober, 2006

Merkelapper på varer er nyttige. Men når merkelapper settes på mennesker, bør vi spørre: Hva betyr de? Hvorfor brukes de?

”Fundamentalist” er en merkelapp som stadig dukker opp i mediene. Terroristene som styrtet to fly inn i skyskraperne i New York for fem år siden var ”musliske fundamentalister”, kan vi lese. Palestinske selvmordsbomberne kalles ”fundamentalister”. Samtidig hører vi at det republikanske partiet i USA er dominert av ”kristne fundamentalister”. I Norge finnes bibeltro kristne som er imot fri abort og ekteskap mellom homofile. De er ”fundamentalister”, får vi vite.

Det behagelige med merkelapper er de forenkler tilværelsen. Man slipper å tenke selv. En ”fundamentalist” skal man ta avstand fra. Det vet vi. Men hva er det egentlig vi tar avstand fra? Begrepet bør presiseres, og bruken bør avgrenses.

Opprinnelig ble ”fundamentalist” brukt i tiden omkring første verdenskrig, - om kristne i USA som ønsket å holde fast ved troens lærefundamenter. Nå knyttes ordet ofte til voldelig ekstremisme. Det gjør den opprinnelige ordbruken uanvendelig. En fundamentalist kan i dag defineres som en person som på religiøst grunnlag vil forsvare bruk av voldelige midler for å fremme politiske eller religiøse mål. Slik er det forståelig at Hamas og Hizbollah blir omtalt som fundamentalistiske organisasjoner. De forsvare terror mot sivile som ledd i kampen for å utslette staten Israel og innføre muslimsk sharialovgivning i området.

Alle religioner bør tåle kritikk. Islam er intet unntak. Islam skiller ikke mellom religion og politikk. Kristne opplever forfølgelse i mange muslimske land. Menneskerettighetene blir lite respektert der islam dominerer. Dette bør drøftes i åpenhet. Samtidig må det sies kraftig fra: De fleste muslimer forsvare ikke vold. De fortjener ikke merkelappen ”fundamentalist”! Finnes det ”kristne fundamentalister” i dag? De som bruker en slik betegnelse, må kunne lokalisere kristne som forsvare bruk av voldelige midler for å fremme sine politiske eller religiøse mål. Kristne politikere kan medvirke til å involvere en nasjon i krig. Kristne kan bli plassert i krigstjeneste. Da representerer de statsmakten, ikke kirken. Det må kunne føres en politisk debatt om slike kriger kan rettferdiggjøres. Generelt kan vold og terror ikke forsvares ut fra Bibelen. De som taler om kristne fundamentalister i dag, bør navngi personer eller grupper som forsvare vold med en kristen begrunnelse.

Et fundamentalisme-begrep som knytter religion til voldsbruk, kan ikke samtidig brukes om alle som hevder at deres egen religion er sann fremfor andre. Religionsfrihet er nettopp frihet for muslimer, jøder og kristne til å bekjenne og utbre sin religion som sann, akkurat som ateister har frihet til å fremme sin gudløse tro som sann. I Den norske kirke lyder trosbekjennelsen hver søndag. Bekjennelsen uttrykker indirekte at andre religioner ikke er sanne. Troens vesen er å skille mellom sant og usant. Dette må selvsagt tolereres. Det utålelige oppstår når trossannheter fremmes med tvang eller vold, eller når religionene undertrykkes av verdslig makt. Paven er ikke fundamentalist. Heller ikke evangeliske kristne eller vanlige muslimer. Det er manipulerende å bruke ”fundamentalist”-stempelet til å fremme den tenkning at religioner er farlige dersom de tas på alvor. Da undergraver man den respekt for religionene som er innebygd i menneskerettighetene. Demokratiet kjennetegnes ved at det gir rom for ulike sannhetsoppfatninger i fredelig sameksistens.